

POSTANOWIENIE

Dnia 4 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku P. Spółki Akcyjnej
z siedzibą w K.
przy uczestnictwie B. M.
o zasiedzenie służebności przesyłu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 4 września 2020 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w S.
z dnia 8 czerwca 2018 r., sygn. akt II Ca (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w G. postanowieniem z dnia 19 czerwca 2017 r. w sprawie z wniosku P. Spółki Akcyjnej z siedzibą w miejscowości K. przy udziale B. M. o zasiedzenie służebności przesyłu stwierdził, że wnioskodawczyni nabyła z dniem 7 stycznia 2011 r. przez zasiedzenie służebność przesyłu obciążającą nieruchomości uczestniczki stanowiące działki gruntu nr [...]8 i nr [...]2 położone oraz bliżej opisał, na czym polega korzystanie z nieruchomości obciążonej, oddalił wniosek w pozostałym zakresie, stwierdził, że każdy uczestnik ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie, w tym koszty instancji odwoławczej oraz

nakazał pobrać od wnioskodawczyni na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w G. kwotę 1 927,04 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych. Podkreślił, że częściowo uwzględnił wniosek, w którym wnioskodawczyni domagała się stwierdzenia, że nabyła przez zasiedzenie w 2006 r. służebność gruntową na rzeczonych nieruchomościach. Ustalił, że nieruchomości te stanowiły przedmiot własności J. J. od dnia 5 lutego 2003 r. do dnia 15 stycznia 2015 r. W dniu 15 stycznia 2015 r. J. J. sprzedała K. R. działkę nr [...] /8, która powstała w wyniku podziału geodezyjnego działki [...] /6 na działki nr [...] /8 oraz i nr [...] /7. Tego samego dnia J. J. sprzedała K. R. działki nr [...] /7 i [...] /2. W dniu 4 grudnia 2015 r. B. M. nabyła działki nr [...] /7, [...] /8 i [...] /2. Na działkach nr [...] /8 i [...] /2 znajdują się linia elektroenergetyczna oraz słupy przelotowe i oporowo - narożne wybudowane w 1976 r. Do dnia 5 lutego 2003 r. rzeczone działki pozostawały własnością Skarbu Państwa.

Sąd Rejonowy przyjął, że objęcie nieruchomości w posiadanie nastąpiło w dobrej wierze, za czym przemawiała pozytywna wiedza przedsiębiorstwa przesyłowego, które swoje czynności wykonywało w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa oraz na nieruchomości Skarbu Państwa. Poprzednicy prawni wnioskodawczyni pozostawali w usprawiedliwionym przekonaniu, że posiadanie służebności odpowiadającej obecnie treści służebności przesyłu jest posiadaniem wykonywanym z poszanowaniem prawa właściciela nieruchomości, na których znajdowały się urządzenia infrastruktury energetycznej. Dlatego wystarczający do zasiedzenia służebności przesyłu przez wnioskodawczynię był okres 20 lat. Sąd Rejonowy zwrócił uwagę na zastrzeżenia podnoszone przez wnioskodawczynię dotyczące pasa służebności przesyłu, który w jej ocenie powinien wynosić 80 m. Nie podzielił jednak tych zastrzeżeń, wskazując, że przy zasiedzeniu służebności bada się czynności, które podmiot ubiegający się o stwierdzenie zasiedzenia wykonywał, natomiast poza zakresem zainteresowania Sądu pozostaje bierne zachowanie polegające na konieczności znoszenia oddziaływania elektroenergetycznego. Przyjął, że zakres służebności z uwagi na szerokość w największym punkcie wynosi aż 20,5 m i jest to szerokość wystarczająca do wykonywania służebności nawet przy użyciu ciężkiego sprzętu.

Spostrzegł, że strefy ochronne i strefy oddziaływania linii mogą być brane pod uwagę wyłącznie przy ustanawianiu służebności przesyłu za wynagrodzeniem.

Wnioskodawczyni wniosła apelację od postanowienia Sądu Rejonowego, zaskarżając je w całości.

Sąd Okręgowy w S. odrzucił apelację co do pkt I i II zaskarżonego postanowienia, oddalił apelację w pozostałym zakresie oraz ustalił, że wnioskodawca i uczestniczka ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie. Stwierdził, że legitymację formalną do zaskarżenia orzeczenia rozstrzygającego sprawę ma strona, którą można uznać za pokrzywdzoną tym orzeczeniem, a więc mającą interes w jego zaskarżeniu (*gravamen*). Podkreślił, że w apelacji zostały zaskarżone m.in. rozstrzygnięcia, w których Sąd częściowo uwzględnił wniosek, stwierdzając zasiedzenie służebności przesyłu, w tym więc zakresie orzeczenie jest korzystne dla wnioskodawczyni. Uznał, że w pozostałym zakresie apelacja wnioskodawczyni nie była zasadna. Zauważył, że w orzecznictwie wskazuje się, iż służebność przesyłu upoważnia przedsiębiorcę do określonych działań na nieruchomości obciążonej, a ich cel ma być podporządkowany utrzymaniu we właściwym stanie technicznych urządzeń niezbędnych do wykonywania działalności gospodarczej, polegającej m.in. na dostarczaniu odbiorcom energii, płynów czy gazu. W praktyce oznacza to upoważnienie do wejścia przez przedsiębiorcę na obciążony grunt, zajęcia go na czas budowy urządzeń, ich trwałego osadzenia na nim, a następnie upoważnienia do wchodzenia na grunt w celu podejmowania czynności niezbędnych do utrzymywania, konserwacji, remontu, modernizacji, dozoru oraz usuwania awarii. Uprawnieniu przedsiębiorcy odpowiada obowiązek właściciela nieruchomości obciążonej do jego znoszenia. Inaczej mówiąc, treść służebności przesyłu (służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu) nie sprowadza się wyłącznie do znoszenia istnienia przez właściciela nieruchomości obciążonej urządzeń przesyłowych znajdujących się na jego gruncie. Immanentnie wiążą się z nią wspomniane uprawnienia związane z eksploatacją i konserwacją urządzeń, gdyż bez tego trudno sobie wyobrazić funkcjonowanie tego rodzaju służebności zgodnie z jej społeczno - gospodarczym przeznaczeniem. Jeżeli - jak to miało miejsce w niniejszej sprawie - wnioskodawca nie wykaże, że wykonywał władztwo

na określonym obszarze, nie jest możliwe oznaczenie w postanowieniu uwzględniającym wniosek takiego obszaru; bez znaczenia w tym przypadku jest to, jaki obszar uznaje on za zabezpieczający jego interesy. Zakres wykonywanej służebności i sposób jej wykonywania określają przepisy art. 287 i 288 k.c. w związku z art. 292 i art. 305⁴ k.c. Trafnie więc Sąd Rejonowy podkreślił, że przy stwierdzeniu zasiedzenia służebności czynnej (a do takich należy służebność przesyłu czy służebność o treści odpowiadającej tej służebności) nie jest dopuszczalne nakładanie na właściciela obciążonej nieruchomości obowiązków wynikających ze służebności biernej.

Wnioskodawczyni wniosła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego, zaskarżając to postanowienie w części, tj. w zakresie pkt 2, oraz zarzucając naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 292 w związku z art. 172 i art. 352 § 1 w związku z art. 305⁴ k.c., art. 305¹ w związku z art. 285 § 1 w związku z art. 305⁴ k.c. oraz art. 292 w związku z art. 305¹ i art. 305⁴ k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wszystkie podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia prawa materialnego odnoszą się do jednej kwestii, polegającej na przyjęciu przez Sąd Okręgowy, że służebność przesyłu, nabyta w drodze zasiedzenia, nie obejmuje swoim zakresem obowiązku znoszenia przez właściciela nieruchomości ograniczeń i zakazów wynikających z istnienia pasa technologicznego linii elektroenergetycznej o szerokości 80 metrów.

W rozważanej materii fundamentalne znaczenie ma uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2015 r., III CZP 88/15 (OSNC 2016, nr 12, poz. 144), zgodnie z którą obszar strefy kontrolowanej określonej w § 10 w związku z § 110 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie (Dz.U. z 2013 r. poz. 640) oraz w załączniku nr 2 do tego rozporządzenia, nie pokrywa się z zakresem obciążenia nieruchomości służebnością przesyłu (art. 305¹ k.c.), ustanowioną dla gazociągu wybudowanego przed dniem 12 grudnia 2001 r. Uchwała ta wprost odnosi się do gazociągu, którego dotyczą specyficzne regulacje prawne (również gazociągu dotyczą m.in. wyroki Sądu Najwyższego

z dnia 14 listopada 2013 r., II CSK 69/13, OSNC 2014, nr 9, poz. 91 i z dnia 7 lipca 2017 r., V CSK 636/16, OSNC 2018, nr 4, poz. 42 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2016 r., II CSK 770/15, niepubl., z dnia 12 października 2017 r., IV CSK 724/16, niepubl. i z dnia 6 kwietnia 2018 r., IV CSK 540/17, niepubl.), jednakże ma też na tyle uniwersalne znaczenie, że może być stosowana również do linii elektroenergetycznych. Świadczy o tym okoliczność, że w całym późniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego istnieją odwołania do tej uchwały.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 17 maja 2018 r., IV CSK 604/17 (niepubl.) wyjaśnił, że zgodnie z uchwałą z dnia 11 grudnia 2015 r., III CZP 88/15, z istoty służebności przesyłu nie wynikają innego rodzaju ograniczenia właściciela nieruchomości obciążonej w jego uprawnieniach związanych ze sposobem wykonywania władztwa nad nią, a w szczególności takie, które odpowiadają przewidzianemu w art. 285 § 1 k.c. pozbawieniu możliwości dokonywania w stosunku do niej określonych działań. Uprawnienia przedsiębiorcy w odniesieniu do obszaru objętego zasięgiem strefy kontrolowanej będące konsekwencją ustanowienia służebności przesyłu wykraczają zatem poza zakres uprawnień, dający się wyprowadzić z art. 305¹ k.c. To samo dotyczy ograniczeń właściciela nieruchomości w sposobie korzystania z niej. Powierzchnia nieruchomości zajęta pod służebność powinna odpowiadać warunkom eksploatacji sieci przyjętym w przedsiębiorstwie będącym właścicielem urządzeń przesyłowych. Wyznaczona strefa ma zabezpieczać potrzeby eksploataowania urządzeń, zapewniając przedsiębiorcy możliwość prawidłowego korzystania z nich, ale także ich konserwacji, naprawy, modernizacji, usuwania awarii oraz wymiany elementów (art. 305¹ i 305² k.c.). Sąd ustanawiając służebność przesyłu bierze zatem pod uwagę te okoliczności, chociaż nie są one tożsame z przesłankami decydującymi o wyznaczeniu strefy, w obrębie której trzeba liczyć się z istnieniem urządzenia w celu zapewnienia bezpiecznych warunków jego eksploataowania i funkcjonowania. Stosownie do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2019 r., II CSK 614/18 (niepubl.), obszar strefy technologicznej nie musi pokrywać się z zakresem obciążenia nieruchomości służebnością przesyłu. Rozmiar pasa strefy technologicznej zależy od treści służebności. Wyznaczona strefa powinna

zabezpieczać potrzeby eksploatawania urządzeń, zapewniając przedsiębiorcy możliwość prawidłowego korzystania z nich, a także ich konserwacji, naprawy, modernizacji, usuwania awarii oraz wymiany elementów. Ustanawiając obszar strefy technologicznej sąd bierze pod uwagę okoliczności konkretnego przypadku (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2015 r., III CZP 88/15, oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 2015 r., V CSK 468/14, i 10 listopada 2017 r., V CSK 33/17).

W orzecznictwie zwraca się uwagę na konieczność precyzyjnego określenia pasa gruntu służącego do korzystania z urządzenia przesyłowego. Według postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2016 r., II CSK 330/15 (niepubl.), służebność powinna w możliwie najmniejszym stopniu stanowić uciążliwość dla nieruchomości obciążonej. Przestrzeń koniecznej nieruchomości musi być oznaczona, ponieważ w jej obrębie właściciel nie może podejmować działań, które utrudniłyby lub uniemożliwiłyby przedsiębiorstwu wykonywanie służebności. Wskazane jest zatem jednoznaczne oznaczenie usytuowania służebności, która jako ograniczone prawo rzeczowe podlega wpisowi do księgi wieczystej. Precyzyjne określenie służebności pozwoli na identyfikację, czy rozbudowa sieci przesyłowej doprowadziła do rozszerzenia zakresu korzystania z nieruchomości, czy też podejmowane były jedynie działania w obrębie dotychczasowego zakresu jej obciążenia. Zgodnie z postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2017 r., II CSK 344/16 (niepubl.), zasiedzenie zarówno służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu, jak i służebności przesyłu nie dotyczy całej nieruchomości właściciela, ale jej części zajętej przez wybudowane urządzenia oraz niezbędnej do ich eksploatawania. Ustanowienie służebności przesyłu wymaga określenia terytorialnego zakresu tego prawa przez oznaczenie pasa gruntu umożliwiającego właściwe korzystanie z urządzeń będących własnością przedsiębiorstwa przesyłowego. Chodzi o uprawnienie polegające na określonym prawie wstępu, używania i korzystania li tylko z tego pasa gruntu.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 10 listopada 2017 r., V CSK 33/17 (niepubl.), które ma szczególne znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy -

podobnie jak wcześniej w uchwale z dnia 11 grudnia 2015 r., III CZP 88/15 - przyjął, że służebność pełniąca rolę służebności przesyłu, podobnie jak służebność przesyłu unormowana w art. 305¹ i n. k.c., ma charakter czynny. Obejmuje ona uprawnienie do określonych działań dotyczących nieruchomości obciążonej, w szczególności do utrzymywania posadowionych na nieruchomości urządzeń i korzystania z nich zgodnie z ich przeznaczeniem. Nie obejmuje natomiast innych ograniczeń własności związanych z oddziaływaniem linii elektroenergetycznej, polegających m.in. na ograniczeniu właściciela - w strefie ochronnej - w możliwości dokonywania w stosunku do nieruchomości określonych działań, w tym powstrzymywania się od zabudowy. Ograniczenia te są niezależne od tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości, na której są umiejscowione urządzenia przesyłowe, i nie są objęte treścią ewentualnej służebności obciążającej tę nieruchomość. Stwierdzenie zasiedzenia służebności w tym zakresie byłoby zatem wadliwe, podobnie jak ustanowienie w tym zakresie za wynagrodzeniem służebności przesyłu.

W konkluzji należy zatem podkreślić, że stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu nie obejmuje terenu znajdującego się w strefie ochronnej, związanej z oddziaływaniem linii elektroenergetycznej.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

jw